

Pojem drogy označuje skupinu psychotropních látek, tedy látek ovlivňujících psychiku - ne látek návykových, jak je chybně uváděno například v zákoně č. 361/2000 Sb. Návykovými látkami mohou být pro někoho třeba kofein (pije pravidelně kávu) nebo thein (pije pravidelně čaj), pro jiného cukr (bez čokolády a sladkostí se necítí dobře) atd. Kdo ale kouří hašiš, užívá kokain, šňupá nebo inhaluje drogu, nebo si ji vpichuje do těla, ten by si měl být vědom toho, že jeho výkonnost a spolehlivost za volantem se drogou silně zeslabuje.

VLIV NĚKTERÝCH DROG

na způsobilost
k řízení
motorových vozidel
a zkušenosti
s kontrolami řidičů
prováděnými v cizině

Marihuana (konopí, cannabis, hašiš)
Většinou se kouří čistá nebo smíchaná s tabákem jako „joint“, nebo je kouřena v dýmce. Zřídka je konzumována v sušenkách nebo koláčích, placičkách, kostkách, zmrzlínkách, hnědých kuličkách s mastným povrchem. Známá je i forma cukrovinek a zavařeniny. Nejnebezpečnější formou je hašišový olej, který má formu husté viskózní kapaliny. Účinnou látkou je tetrahydrocannabinol (THC). Působí tím, že uklidňuje, uvolňuje, přivádí do stavu euforie. Zvyšuje citlivost k vnímání barev a zvuků.

Nebezpečí, která se projevují v silničním

provozu při konzumaci konopí řidičem: Při intoxikaci se silně narušuje prostorové vidění. Vizuální a akustické vjemy se zesílí, intenzita i kontrast barev se zvýší, mění se vnímání času a deformují se prostorové vztahy a vzdálenosti. Vzniká tachykardie, překrvení spojivek, sucho v ústech, kašel z podráždění sliznice průdušek, závratě, neschopnost udržet rovnováhu, třes rukou, objevují se poruchy pohybové koordinace. Snižuje se koncentrace nebo se mění kvalita pozornosti, ztrácí se pojem o čase, zpomalují se reakce. Objevuje se bezdůvodná veselost, nepotlačitelný smích, radost, vnitřní uspokojení – konzument si takto nahrazuje skutečný (ale nedosažený) úspěch, zvládnutí úkolu. Současná konzumace alkoholu účinky ještě zesiluje.

Látka, která vzniká při odbourávání marihuany v organismu, kyselina karboxylová, je prokazatelná i za několik hodin v krvi a ještě po několika týdnech v moči. Ve vlasech se dá prokázat pravidelná konzumace marihuany i po měsících.

Abstinenční příznaky: nevolnost se zvracením, podrážděnost, nervozita, tachykardie, pocení, třes, nespavost.

Extáze

Barevné tablety se syntetickou účinnou látkou MDMA, která byla původně vyvinuta jako lék omezující chuť k jídlu. Název Pilulka lásky – Love Pill říká, že je to droga často používaná na technoparty. Má stimulující účinek, vyvolává pocit harmonie a souměřitelnosti, potlačuje hlad a žízeň. Po odeznění těchto příznaků následuje hluboké vyčerpání a často také záchvaty paniky.

Nebezpečí pro silniční provoz: Přeceňování sebe sama, lehkomyšlnost, narušení koordinace, rozšíření zornice s citlivostí na zclonění zraku.

Prokázání účinné látky v krvi je možné i za několik hodin, v moči i za několik dní a přítomnost ve vlasech je více měsíců.

Heroin

Bílý až nahnědlý prášek, který se v rozpuštěné formě vstřikuje do krevního oběhu nebo kouří na fólii. Jde o opiát s účinnou látkou morfin. Ten silně tlumí, mírní bolesti a uspává. Způsobuje euforii, nápadná je komunikativnost, mizí zábrany. Lhostejnost vůči vnějším podnětům.

Nebezpečí pro silniční provoz: Vjemy jsou bohatší (živě barevné), představy lákavější. Intoxikovaný má pocit netušených schopností. Silné psychomotorické zpomalení, vyčerpání, apatie. Morfin se prokazuje v krvi nebo se jeho produkty při odbourávání v organismu prokáží ve vlasech.

Kokain

Bílý prášek („sněh“) se obvykle šňupá nebo se žlutavé úlomky cracku kouří v malých dýmkách. Je silně povzbuzující a euforizující, užívá se i po nástupu deprese. Vyvolává vysokou dráždivost a vznětlivost. Zornice intoxikovaného jsou rozšířeny. Dlouhodobý uživatel kokai-

nu je celkově zchátralý a vyhublý, trpí nespavostí a ztrátou potence.

Nebezpečí v silničním provozu: U intoxikovaného dochází ke zrychlení srdeční činnosti až k arytmií, častému rychlému dýchání, při vysoké dávce může dojít k útlumu až zastavě dechu a k omezení funkcí centrálního nervového systému. Dochází k poruše centrální termoregulace, vysoké horečky mohou zapříčinit i smrt. Objevují se náhlé a neúčelné pohyby. Častá je vysoká ochota riskovat, přehnané sebevědomí, později roztržitost, tékavost a únava. Přítomnost drogy ve vlasech se někdy prokáže již po jediné dávce. Na drogu vzniká výrazná psychická závislost, po náhlém vysazení se objevují deprese, dochází i k sebevraždám.

Speed – povzbuzující droga je Amfetamin

Užívá se ve formě tablet (kapslí, dražé) nebo prášku či v nápojích (příprava odvarů, nálevů). Známé jsou i formy kapek a injekčních roztoků. Česká specialita je pervitin („permík“). Jde o povzbuzující prostředek, utiňuje hlad, žízeň, bolest a únavu.

Nebezpečí, kterým jsou konzumenti Speed pro silniční provoz: Látka působí na kardiovaskulární systém, vyvolává euforii, excitaci. U intoxikovaného dochází k sebepřečenevání, vzrušenosti, halucinacím, paranoidním stavům. Přítomnost drogy se prokazuje v krvi, moči a ve vlasech. Typický je závislý konzument.

V zemích Evropské unie určili zákonodárci nulovou toleranci drogám, na rozdíl od hranice alkoholu, která je v jednotlivých zemích odlišná. Je třeba zde upozornit na to, že odborníci na bezpečnost silniční dopravy nám a dalším zemím, kde je zavedena nulová hranice alkoholu, skutečně závidí. Jsou si vědomi toho, co bylo již mnohokrát prokázáno, že jakékoliv množství alkoholu v těle řidiče působí negativně na způsobilost k řízení.

Při prokázání přítomnosti drog (psychotropních látek) zaplatí řidič v Německu pokutu nejméně 250 eur, dostane na dobu jednoho měsíce zákaz řízení motorových vozidel a 4 body v rámci bodového systému, a to v případě běžné silniční kontroly. Pokud jeho jízda byla zřetelně poznamenána tím, že se s vozidlem na silnici drží jen s obtížemi, a tedy viditelně řídí pod vlivem drog, nebo když spáchá při jízdě další přestupky, případně zavíní dopravní nehodu, je tato skutečnost hodnocena (po laboratorním prokázání přítomnosti drogy) jako trestný čin.

Obecně bychom mohli v mnohém přirovnat negativní působení drogy k působení alkoholu. V obou případech se například zvyšuje sebevědomí a sebejistota a nastává zúžení zorného pole – takzvané tunelové vidění. Proto lze souhlasit s nulovou hranicí tolerance jak u alkoholu, tak i u drog.

Ve studii realizované univerzitou v Maastrichtu byly srovnávány účinky mlhy a konopí. Výzkumníci nechali jedné skupině 20 příležitostných uživatelů konopí vykouřit cigaretu s marihuanou a druhé cigaretu s placebem. Potom je posadili k počítači a testovali jejich reakce a motoriku. Výsledkem bylo zjištění, že po požití drogy bylo zhoršení sledovaných parametrů velmi silné.

Výzkum financovaný BADS (německý spolek proti alkoholu a drogám v silničním provozu) a vedením Policejní akademie v Münsteru vyvolal nové diskuse. Výzkumníci zde totiž poprvé uvažovali o možnosti určit hraniční hodnotu pro hašiše: „Hraniční hodnoty 5 až 10 nanogramů THC by mohly spolehlivě odlišit řidiče ovlivněné drogou od neovlivněných, kteří mají v krvi jen zbytkové hodnoty drogy. Pět nanogramů je zhruba srovnatelných s účinkem 0,5 až 0,7 promile alkoholu. Toto zjištění však neznamená žádnou toleranci vůči požívání drog za volantem. Aktivní látka by se sice po jedné dávce hašiše mohla odbourat přes noc, ale u silných „fetáků“ může odbourávání trvat mnohem déle.

V mnoha spolkových zemích Německa hlásí policie jakýkoliv nález drogy – a je to jedno, zda byla droga nalezena ve vozidle nebo v bytě – registru řidičských průkazů. Ten interpretuje držení drogy jako silnou indicii pro vlastní konzumaci drogy, z toho vyvozuje pochybnosti o způsobilosti k řízení motorových vozidel, a tak může preventivně pozvat řidiče k ověření psychické způsobilosti k řízení – k podrobení se dopravně psychologickému vyšetření. Kdo se na pozvání k vyšetření nedostaví nebo je výsledek vyšetření „nezpůsobilý“, přijde na dobu nejméně jednoho roku o svůj řidičský průkaz. Stejně jako u alkoholiků se pak vyžaduje prokázání minimální stanovené doby abstinence, což se dá prokázat nejen aktuálním rozbořem krve nebo moče, ale délkou abstinence potvrdí laboratorní vyšetření vlasů. Další nepříjemností pro řidiče, který je důvodně podezřelý z užívání drog, pak je stanovení povinnosti podrobit se dopravnímu lékařsko-psychologickému vyšetření (MPU – Medizinisch-psychologische Untersuchung), které provádějí členové asociací dopravních lékařů a dopravních psychologů v akreditovaných centrech. Všechny tyto postupy jsou časově i finančně náročné, řidič za ně může celkem zaplatit 1500 až 2500 eur. To je motivační faktor, který odrazuje řidiče od konzumace drog.

Poznátky a doporučení: Dobrá prokazatelnost marihuany, extáze i speedu v moči a vysoká cena detekčních zařízení pro orientační ověřování přítomnosti drog pomocí testování slin jsou argumenty pro to, aby se zvážily možnosti provádět kontroly řidičů, zda řídí pod vlivem drog, na místě, a to právě odběrem moče a následně provedenou její laboratorní analýzou. Takové kontroly je však třeba vyřešit tech-

nicky i legislativně. Zde si můžeme vzít příklad z praxe dopravní policie v Nizozemí, která má pro tyto účely k dispozici přívěsy vybavené WC s odměrkami na moč, které se po naplnění uzavrou, vloží do chladicího boxu a po ukončení kontrolní akce je hlídka dopraví do laboratoře. Ta přítomnost drog v moči potvrdí nebo vyvrátí.

Takové odběry je však také třeba ošetřit legislativně. Pokud je droga v organismu prokázána, její negativní účinky na řidiče a řízení vozidel přetrvávají. Proto, stejně jako u alkoholu, který se odbourává řádově v hodinách, je třeba posuzovat překročení nulové hranice i u drog jako závažný přestupek (i když tento skutek svou nebezpečností spíše odpovídá trestnému činu obecného ohrožení). Navíc organismus odbourává drogu zpravidla delší dobu než alkohol. Stejně tak je třeba legislativně vyřešit finanční stránku, konkrétně stanovit povinnost řidiče, kterému byla přítomnost drog při řízení motorového vozidla prokázána. Takovému řidiči by měla být zákonem stanovena povinnost uhradit veškeré náklady spojené s prokazováním přítomnosti drogy v těle s tím, že jeho možné odvolávání k soudu nebude mít odkladný účinek na jeho povinnost uhradit stanovenou částku.

Centrum dopravního výzkumu je partnerem mezinárodního projektu DRUID, v rámci kterého se sleduje řidičská populace ve většině evropských zemí za účelem zjištění, jaké druhy drog a léků, které negativně ovlivňují způsobilost k řízení motorových vozidel, užívají řidiči, pod vlivem čeho jezdí. Dopravní policie je oprávněna zastavovat řidiče na silnici, a tak můžeme tento náš úkol v projektu realizovat jen s její pomocí. Po podepsání informovaného souhlasu s účastí na výzkumu odebereme řidiči vzorek slin, který pak bude zaslán k laboratornímu vyšetření. Za tím účelem se budeme v roce 2008 obracet na vedení dopravní policie vybraných krajů s žádostí o pomoc a spolupráci. V další části výzkumu budeme provádět odběr slin podobně, jak to v současnosti provádí dopravní policie, kdy tester orientačně ukáže (nebo neukáže) přítomnost drog v těle řidiče (nebo – za naší účasti při kontrolách – poskytneme policii testery k její práci na silnici).

Jak už bylo uvedeno, jakákoliv konzumace alkoholu i drogy řidičem znamená ohrožování všech ostatních účastníků silničního provozu, nejen sebe a případně spolujezdců. Pozitivní výsledek kontroly na drogy by měl pro řidiče znamenat ztrátu řidičského průkazu – tak jak je to v zemích EU.

PhDr. Jan WEINBERGER
dopravní psycholog
Centrum dopravního výzkumu
Ilustrační foto internet

